

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****HAMİT AYDEMİR BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2015/17844
Karar Tarihi : 7/3/2019

Başkan : Engin YILDIRIM
Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yıldız SEFERİNOĞLU
Raportör : Özgür DUMAN
Başvurucu : Hamit AYDEMİR
Vekili : Av. Mehmet Harun ELÇİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, vasinin kısıtlı adına onu borçlandırmadan araç alınması için izin verilmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/11/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun kardeşi Yusuf Aydemir, başvurucunun hastalığı yüzünden kısıtlanması için 16/9/2009 tarihinde İzmir 14. Sulh Hukuk Mahkemesinden talepte bulunmuştur.

9. Mahkeme başvurucu hakkında sağlık kurulu raporu aldırmıştır. İzmir Buca Seyfi Demirsoy Devlet Hastanesinin 20/3/2008 tarihli raporunda, ağır düzeyde mental retardasyon tanısı konulan başvurucunun kısıtlanmasının uygun olacağı görüşü bildirilmiştir.

10. Bu raporu hükme esas alan Mahkeme 17/9/2009 tarihinde başvurucunun hastalığı yüzünden kısıtlanmasına ve kardeşi Yusuf Aydemir'in kendisine vasi olarak atanmasına karar vermiştir. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 27/3/2012 tarihli yetkilendirme kararı ile ahkâmı şahsiye davalarına bakmak üzere İzmir 12. Sulh Hukuk Mahkemesi görevlendirilmiş, bunun üzerine dosya anılan Mahkemeye devredilmiştir. Mahkeme 19/10/2015 ve 25/10/2017 tarihlerinde vasinin görevini ikişer yıl süreyle uzatmıştır.

11. Vasi Yusuf Aydemir 2010 yılında başvurucu adına bir binek otomobil satın almıştır. Bu araç 25/10/2010 tarihinde trafiğe tescil edilmiş olup trafik siciline aracın beş yıl satılmayacağı şerhi işlenmiştir. Vasi Yusuf Aydemir bu defa 19/10/2015 tarihli bir dilekçe ile başvurucuyu borçlandırmadan, onun adına Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) indiriminden yararlanarak araç almak istediğini belirtip bu konuda kendisine izin ve yetki verilmesini Mahkemeden talep etmiştir.

12. Mahkeme 19/10/2015 tarihinde talebin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde şu hususlara yer verilmiştir:

i. Başvurucunun herhangi bir geliri ve mal varlığı kullanılmaksızın onun adına ÖTV indiriminden yararlanarak araç alınmasının tek başına kısıtlı yararına bir işlem olduğunun kabul edilemeyeceğini açıklamıştır. Mahkemeye göre aracın kullanımı sırasında kullananların üçüncü kişiler aleyhine sebebiyet verecekleri maddi zararlardan dolayı başvurucunun araç sahibi sıfatıyla kaçınılmaz bir sorumluluğu doğacaktır.

ii. Mahkeme ayrıca böyle bir aracın bedelinin başvurucunun geliri harcanmadan vasi veya başka bir aile yakını tarafından ödenmesinin, ileride mirasa konu olması durumunda bu aracın paylaşımının mirasçılar arasında hukuki sorun yaratabileceğine değinmiştir.

iii. Mahkeme iddia edildiği gibi başvurucunun mutlaka bir binek aracı ihtiyacının olması durumunda ise düşünülen aracın değerinden çok düşük rakamlara araç alma imkânının olduğunu, ÖTV indiriminden yararlanmak için sıfır kilometre bir araç alınmasına da gerek bulunmadığını belirtmiştir. Mahkemeye göre bunun yerine ikinci el uygun bir aracın vasi tarafından kendi adına satın alınarak başvurucunun ihtiyaçları rahatlıkla karşılanabilir.

iv. Mahkeme bunun yanında ÖTV indirimine ilişkin tebliğde yer alan aracın kullanılma koşullarına işaret etmiştir. Mahkeme söz konusu tebliğde, aracın -zorunlu sebepler dışında- engelli tarafından bizzat kullanılmaması veya onun istifadesine sunulmaması durumlarında istisna şartlarının ihlal edildiğini kabul ederek indirim konu ÖTV ve cezasının engelliden tahsil edileceğinin belirtildiğini vurgulamıştır.

v. Mahkeme sonuç olarak başvuru adına araç alınmasının onun yararına olmadığı kanaatine ulaşmıştır.

13. Vasi 22/10/2015 tarihinde denetim makamı olan İzmir 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde karara itirazda bulunmuştur. Mahkeme vesayet makamının ek kararında belirtilen gerekçeler doğrultusunda vasinin itirazının reddine karar vermiştir.

14. Bu karar başvuru vasisine 6/11/2015 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvuru 16/11/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Mevzuat Hükümleri

16. 6/6/2002 tarihli ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"1. Bu Kanuna ekli;

a) (I) sayılı listedeki malların ithalatçıları veya rafineriler dahil imal edenler tarafından teslimi,

b) (II) sayılı listedeki mallardan kayıt ve tescile tâbi olanların ilk iktisabı,

c) (II) sayılı listedeki mallardan kayıt ve tescile tâbi olmayanlar ile (III) ve (IV) sayılı listelerdeki malların ithalatı veya imal ya da inşa edenler tarafından teslimi,

d) (I), (III) ve (IV) sayılı listelerdeki mallar ile (II) sayılı listedeki mallardan kayıt ve tescile tâbi olmayanların özel tüketim vergisi uygulanmadan önce müzayede yoluyla satışı,

Bir defaya mahsus olmak üzere özel tüketim vergisine tâbidir."

17. 4760 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Bu Kanuna ekli;

...

2. (Değişik: 16/7/2004-5228/21 md.) (II) sayılı listede yer alan kayıt ve tescile tâbi mallardan;

a) 87.03 (hesaplanması gereken özel tüketim vergisi ve diğer her türlü vergiler dahil bedeli 200.000 TL'yi aşanlar hariç), 87.04 (motor silindir hacmi 2.800 cm³'ü aşanlar hariç) ve 87.11 G.T.İ.P. numaralarında yer alanların, engellilik oranı % 90 veya daha fazla olan malûl ve engelliler tarafından,

...

Beş yılda bir defaya mahsus olmak üzere ilk iktisabı,

...

Vergiden müstesnadır."

18. 18/4/2015 tarihli ve 29330 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özel Tüketim Vergisi (II) Sayılı Liste Uygulama Genel Tebliği'nin "II-İstisnalar ve Vergi İndirimi" başlıklı bölümünün ilgili kısımları şöyledir:

"C- DİĞER İSTİSNALAR

1. Malul veya Engellilerin Taşıt Alımlarında İstisna

Özel Tüketim Vergisi Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendinde düzenlenen, Kanuna ekli (II) sayılı listedeki kayıt ve tescile tabi malların malul veya engelliler tarafından beş yılda bir defaya mahsus olmak üzere ilk iktisabında uygulanan istisnaya ilişkin usul ve esaslar aşağıda belirlenmiştir.

...

1.2. Engellilik Derecesi %90 veya Üzerinde Olanların Taşıt Alımlarında İstisna

1.2.1. Taşıtta Tadilat Aranmayan İstisna Uygulaması

Özel Tüketim Vergisi Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendinin (a) alt bendi uyarınca, Kanuna ekli (II) sayılı listedeki kayıt ve tescile tabi mallardan, Türk Gümrük Tarife Cetvelinin,

• 87.03 tarife pozisyonunda yer alan, 1600 cm³ veya altında motor silindir hacmine sahip binek otomobil, panelvan, pick-up, arazi taşıtı, ATV, jeep, steysin vagon, vb. taşıtların,

• 87.04 tarife pozisyonunda yer alan, eşya taşımaya mahsus, 2800 cm³ veya altında motor silindir hacmine sahip van, panelvan, kamyonet, pick-up, vb. taşıtların,

• 87.11 tarife pozisyonunda yer alan, motor silindir hacmine bakılmaksızın, motosikletlerin

engellilik derecesi %90 veya daha fazla olan malul veya engelliler tarafından beş yılda bir defaya mahsus olmak üzere ilk iktisabı ÖTV'den müstesnadır. Bu istisnadan yararlanmak için, taşıtın özel tertibatlı olması ve malul veya engellinin taşıtı bizzat kullanması şartı aranmaz.

Yetkili sağlık kurumlarından alınmış, engellilik derecesinin %90 veya daha fazla olduğuna dair engelli sağlık kurulu raporunun aslı veya noter onaylı örneğinin ÖTV mükellefine ibraz edilmesi suretiyle, taşıtın ilk iktisabında ÖTV uygulanmaması talep edilir. ÖTV mükellefleri, bu istisna kapsamındaki taşıt tesliminde hesaplanan ÖTV tutarını, fatura bedeline dâhil etmez, ancak fatura bedeline dâhil edilmeyen bu tutarı düzenlenen faturada "ÖTV Kanununun 7/2 Maddesi Kapsamında Hesaplanıp Fatura Bedeline Dâhil Edilmeyen ÖTV Tutarı TL'dir." şerhi ile gösterir.

İstisna uygulanarak ilk iktisap kapsamında teslim edilen taşıtlar için de mükellefler tarafından (2A) numaralı ÖTV Beyannamesi verilir, ancak beyannamede ÖTV hesaplanmaz.

Satış faturasının, aslının aynı olduğu işletme yetkililerince imzalanarak ve kaşe tatbik edilerek onaylanmış fotokopisi ile engelli sağlık kurulu raporunun aslı veya noter onaylı örneği taşıtların ilk iktisabının yapıldığı motorlu araç ticareti yapanlar tarafından (2A) numaralı ÖTV Beyannamesinin verildiği günü takip eden günün mesai saati bitimine kadar bir dilekçe ekinde beyannamenin verildiği vergi dairesine verilir.

Vergi dairesince, beyanname ve söz konusu belgeler incelenerek istisna uygulandığını gösteren "ÖTV Ödeme Belgesi" mükellefe verilir.

...

1.5. Ortak Hususlar

...

İstisna kapsamında ilk iktisabı yapılan taşıtın, engelli kişi tarafından bizzat kullanılması; engelli kişinin taşıtı bizzat kullanmasının mümkün olmaması halinde ise sürekli olarak istifadesine sunulması gerekmektedir. Taşıtın, zorunlu sebepler dışında, engelli tarafından bizzat kullanılmadığının veya engellinin taşıtı bizzat kullanamayacak durumda olması halinde taşıtın bariz bir şekilde engellinin istifadesine sunulmadığının tespiti halinde, istisna şartlarının ihlal edildiği kabul edilir ve ilk iktisapta ödenmeyen ÖTV, vergi ziyai cezası ve gecikme faizi ile birlikte malul veya engelliden aranır. Ayrıca, taşıtın ilk iktisabında yaptırılan hareket ettirici aksamın, sonradan söküldüğünün tespit edilmesi halinde de aynı yönde işlem tesis edilir. Söz konusu durumlara ilişkin tespitlerin, ilk iktisap tarihinden itibaren beş yıl geçtikten sonra yapılması halinde, ilk iktisapta ödenmeyen ÖTV ile ilgili olarak herhangi bir işlem tesis edilmeyeceği açıklır.

1.6. Sorumluluk

Bu istisna uygulamasında, belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde işlem tesis edilmemesi suretiyle istisna kapsamında taşıt teslim edilmesi halinde ziyaa uğratan vergi, vergi ziyai cezası ve gecikme faizi ile birlikte, Tebliğin (II/C/1.5) bölümünde malul veya engellinin sorumlu tutulduğu durumlar hariç, motorlu araç ticareti yapanlardan aranır.

Öte yandan muvazaaya dayanan bir ilişki içerisinde engelli kişi adına taşıt iktisap edildiğinin tespiti halinde ilk iktisapta ödenmeyen ÖTV, vergi ziyai cezası ve gecikme faizi ile birlikte müştereken ve müteselsilen işleme taraf olanlardan (adına taşıt iktisap edilen engelli, engelli adına alıp fiilen kendi istifadesine kullanan ile durumdan haberdar olması şartıyla motorlu araç ticareti yapan kişiden) aranır."

19. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 405. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini göremeyen veya korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gereken ya da başkalarının güvenliğini tehlikeye sokan her ergin kısıtlanır."

20. 4721 sayılı Kanun'un 462. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Aşağıdaki hâllerde vesayet makamının izni gereklidir:

...

2. Olağan yönetim ve işletme ihtiyaçları dışında kalan taşınır veya diğer hak ve değerlerin alımı, satımı, devri ve rehnedilmesi,

..."

21. 18/7/1997 tarihli ve 23053 Mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin 74. maddesi şöyledir:

"Zihinsel (Değişik ibare:RG-17/4/2015-29329) engelliler ile reşit olmayan küçüklerin sahibi buldukları aracın, tescil kuruluşlarında adlarına tescillerinin yapılabilmesi için, ileride doğabilecek hukuki ve cezai sorumlulukları kabul ettiklerine dair, kanuni mümessillerince noterde tanzim ve tasdik edilmiş taahhütnameyi tescil anında vermeleri zorunludur."

2. Yargıtay İçtihadı

22. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 23/12/2015 tarihli ve E.2015/14505, K.2015/25081 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... adına motorlu taşıt alabilmek için izin verilmesi talebi ile mahkemeye başvurmuş, mahkemece 'kısıtlının araç kullanamayacak durumda olması, davacının asıl amacının ÖTV indiriminden yararlanmak olduğu, bu aracın işletmesinden kaynaklı doğacak olan zararlardan dolayı gerçekleşebilecek değişik sorunlarla kısıtlının karşı karşıya gelebileceği ve araç alımının kısıtlının menfaatinden çok ailesinin menfaatine olduğu' gerekçesiyle talep reddedilmiştir... Kaldı ki alınmasına ihtiyaç duyulan araç, velinin kendi malvarlığından karşılanmak suretiyle alınması halinde izne ihtiyaç bulunmamaktadır. Karayolları Trafik Yönetmeliğinin 74. maddesi gereğince kanuni temsilci olan velinin bu aracın kullanımından dolayı ileride doğabilecek hukuki ve cezai sorumlulukları kabul ettiğine dair noterden tanzim ve tasdik edilmiş taahhütname verme zorunluluğu karşısında velinin kısıtlı adına araç alımı için hakimden izin talebinde bulunmakta hukuki yarar ve kanuni gereklilik yoktur. Buna göre, velayetleri altındaki çocuk için alınacak araç nedeniyle mahkemenin izin alınmasına gerek bulunmadığından mahkemece açıklanan gerekçeyle izin verilmemesine dair karar doğru olmuştur..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Uluslararası Sözleşmeler

23. 3/12/2008 tarihli ve 5825 sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunan Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (Engelli Hakları Sözleşmesi) onaylanması Bakanlar Kurulunca 27/5/2009 tarihinde kararlaştırılmıştır. Bu karar 14/7/2009 tarihli ve 27288 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Sözleşme'nin 4. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"1. Taraf Devletler engelliliğe dayalı herhangi bir ayrımcılığa izin vermeksizin tüm engellilerin insan hak ve temel özgürlüklerinin eksiksiz olarak yaşama geçirilmesini sağlamak ve engellilerin hak ve özgürlüklerini güçlendirmekle yükümlüdür. Bu amaç doğrultusunda Taraf Devletler;

(a) Bu Sözleşme'de tanınan hakların uygulanması için gerekli tüm yasal, idari ve diğer tedbirleri almayı;

(b) Yürürlükte mevcut, engelliler aleyhinde ayrımcılık teşkil eden yasalar, düzenlemeler, gelenekler ve uygulamaları değiştirmek veya ortadan kaldırmak için gerekli olan, yasama faaliyetleri dahil uygun tüm tedbirleri almayı;

(c) Tüm politika ve programlarda engellilerin insan haklarının korunmasını ve güçlendirilmesini dikkate almayı;

(d) Bu Sözleşme'yle bağdaşmayan eylemler veya uygulamalardan kaçınmayı ve kamu kurum ve kuruluşlarının bu Sözleşme'ye uygun davranmalarını sağlamayı;

(e) Kişiler, örgütler veya özel teşebbüslerin engelliliğe dayalı ayrımcı uygulamalarını engellemek için gerekli tüm uygun tedbirleri almayı;

(f) Standartlar ve rehber ilkelerin geliştirilmesinde Sözleşme'nin ikinci maddesinde tanımlandığı gibi evrensel tasarımdan yararlanılması ve engellilerin özel ihtiyaçlarını karşılamak üzere evrensel olarak tasarlanmış ve mümkün olduğunca az değişikliği ve düşük maliyeti gerektiren ürünler, hizmetler, ekipman ve tesislerin araştırılması, geliştirilmesi, temini ve kullanılabilirliğini sağlamayı veya desteklemeyi;

(g) Maliyeti karşılanabilir teknolojilere öncelik vererek bilgi ve iletişim teknolojileri, hareket kolaylaştırıcı araçlar, yardımcı teknolojiler gibi engellilere yönelik yeni teknolojilerin araştırılması, geliştirilmesi, temini ve kullanılabilirliğini sağlamayı veya desteklemeyi;

(h) Engellilere yeni teknolojiler dahil hareket kolaylaştırıcı araçlara, yardımcı teknolojilere ve bunların beraberindeki diğer yardımcı ve destekleyici hizmetler ile tesislere ilişkin erişim bilgilerinin sağlanmasını,

(i) Engellilerle çalışan meslek sahipleri ve işyeri personelinin bu Sözleşme'de tanınan haklara ilişkin eğitiminin geliştirilmesi ve böylece bu haklarla güvence altına alınan destek ve hizmetlerin iyileştirilmesini

taahhüt eder.

2. Taraf Devletler ekonomik, sosyal ve kültürel haklarla ilgili olarak kaynakları ölçüsünde azami tedbirleri almayı ve gerektiğinde uluslararası işbirliği çerçevesinde engellilerin bu haklardan tam olarak yararlanmasını aşamalı olarak sağlamak için işbu Sözleşme'de yer alan ve uluslar arası hukuka göre derhal uygulanması gereken yükümlülükleri yerine getirmeyi taahhüt eder.

3. Taraf Devletler işbu Sözleşme'nin uygulanmasını sağlayacak yasalar ve politikaların geliştirilmesi ve yaşama geçirilmesi ile engellilere ilişkin diğer karar alma süreçlerinde engelli çocuklar da dahil olmak üzere engellilere onları temsil eden örgütler aracılığıyla sürekli danışacak ve etkin bir şekilde bu sürece dahil edeceklerdir.

..."

24. Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 28. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"1. Taraf Devletler, engellilerin yiyecek, giysi ve barınma dahil kendileri ve aileleri için yeterli yaşam standardı hakkını ve yaşam koşullarının sürekli olarak iyileştirilmesi hakkını tanır. Taraf Devletler bu hakkın engelli olmaları nedeniyle ayrımcılığa uğramaksızın tanınmasını temin etmek için gerekli adımları atar.

2. Taraf Devletler engellilerin sosyal korunma ve engelliliğe dayalı ayrımcılığa uğramadan bu haktan yararlanma hakkını tanır ve aşağıda belirtilen tedbirler dahil olmak üzere bahsekonu hakkın tanınmasını temin etmek ve geliştirmek için gerekli adımları atar:

(a) Engellilerin temiz su hizmetlerine, uygun ve bedeli ödenebilir hizmetlere eşit erişimlerini sağlamak ve engellilerin ihtiyaçlarına ilişkin araç-gereç ve diğer yardımlara erişimlerini temin etmek;

..."

25. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Engelli Bireylerin Haklarını ve Topluma Tam Katılımını Teşvik Etmeye Yönelik (2006) 5 sayılı Tavsiye Kararı'nın ilgili kısımları şöyledir:

"Üye devletler, ayrımcılıkla mücadele ve insan hakları temellerinde, insan çeşitliliğinin bir parçası olarak engellilik konusunda farkındalığı artırmaya, engelli bireylerin yaşam kalitesini, seçim özgürlüğünü ve bağımsızlığını iyileştirmeye yönelik çalışmalarını sürdürecektir.

Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme taslağına ilişkin gelişmeler başta olmak üzere, engellilik alanındaki mevcut uluslararası ve Avrupa odaklı planlar, antlaşmalar ve diğer belgeler dikkate alınacaktır.

Avrupa Konseyi'nin Yeni Sosyal Uyum Stratejisi (2004)nde belirtildiği üzere; yaşlılar, engelliler, göçmenler ve etnik azınlıklar, çocuklar ve gençler gibi risk gruplarında bulunan kişilerin insan haklarına erişiminin sağlanması için özel bir çaba sarfedilmelidir.

Engelliler Eylem Planı, rehabilitasyon ve destek gruplarının, yeterli sağlık hizmetlerinin, daha güvenli ortamların sağlanması ve sağlıklı bir yaşam tarzının desteklenmesi yoluyla özürsüzlüğün etkilerinin en asgari düzeye indirmek bakımından toplumun bütün vatandaşlarına karşı sorumluluğu bulunduğunu temel bir ilke olarak kabul etmektedir.

...

3.7. Eylem Alanı 7: Ulaşım

3.7.1. Giriş

Her seviyede ulaşılabilir ulaşım politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması birçok özürsüzlüğün yaşam kalitesinin önemli derecede artmasını sağlayabilir ve fırsat eşitliği, bağımsız yaşam, toplumun sosyal ve kültürel yaşamına ve istihdama etkin katılım için bir önkoşul haline gelebilir.

...

3.7.2. Hedefler

i. ulaşılabilir ulaşım politikalarının uygulanması vasıtasıyla özürli bireylerin toplumsal yaşama katılımını iyileştirmek,

ii. ulaşılabilir ulaşım politikaları uygulanırken farklı özür türlerine sahip bütün özürli bireylerin gereksinimlerinin dikkate alınmasını sağlamak,

...

3.7.3. Üye devletler tarafından icra edilecek özel eylemler

i. yapıli çevrenin, altyapının, ve ulaşım hizmetlerinin ulaşılabilirliğini sağlamaya yönelik standartlar, rehberler, stratejiler ve uygunsuz yasalar başta olmak üzere, uluslararası kuruluşlar tarafından geliştirilen ve kararlaştırılan rehberleri, raporları ve tavsiye kararlarını dikkate almak,

ii. ulaşılabilir ulaşım politikalarının uygulanmasını denetlemek ve gözden geçirmek;

...

viii. ulaşım sağlamak amacıyla toplu taşıma araçlarını kullanmakta güçlük çeken özürli bireyleri destekleyecek yenilikçi programların tasarlanmasını teşvik etmek,

..."

26. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka hâlel getirmez."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

27. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile güvence altına alınan mülkiyet hakkının da bazı pozitif yükümlülükler içerdiğini kabul etmektedir. AİHM'e göre mülkiyet hakkının gerçekten etkili bir biçimde korunabilmesi, devletin müdahale etmeme görevi yanında ayrıca bazı pozitif tedbirler almasını da gerektirmektedir (*Öneryıldız/Türkiye* [BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 134; *Broniowski/Polonya* [BD], B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 143).

28. AİHM'e göre devletin pozitif yükümlülükleri çerçevesinde -özel kişiler arası mülkiyet ilişkileri bakımından olsa bile- kişilerin mülkiyet haklarına yapılacak keyfi müdahalelere karşı hukuksal bir koruma sağlaması gerekmektedir. Bu bağlamda devlet,

özellikle tarafların mülkiyet hakkına ilişkin uyumsuzluklar yönünden gerekli usule ilişkin güvenceleri sunan, etkin bir yargısal mekanizma oluşturma yükümlülüğü altındadır. Bu çerçevede oluşturulan yargı yollarında ulusal mahkemeler de iç hukukta yer alan ilgili kanunlar ışığında etkin ve adil bir biçimde mülkiyet uyumsuzluklarını çözmek durumundadır. AİHM, bu gerekliliğin sağlanıp sağlanmadığını değerlendirirken uygulanan usulün bütününtü incelemektedir (*Sovtransavto Holding/Ukrayna* [BD], B. No: 48553/99, 25/7/2002, § 96; *Fuklev/Ukrayna*, B. No: 71186/01, 7/6/2005, §§ 90, 91; *Kotov/Rusya* [BD], B. No: 54522/00, 3/4/2012, § 112; *Anheuser-Busch Inc./Portekiz* [BD], B. No: 73049/01, 11/1/2007, §§ 82-87; *Capital Bank AD/Bulgaristan*, B. No: 49429/99, 24/11/2005, § 134; *Kushoglu/Bulgaristan*, B. No: 48191/99, 10/5/2007, § 47).

29. AİHM ayrıca usule ilişkin güvencelerin özel kişiler arasında ihtilaf oluşturan mülkiyet hakkı ile ilgili meseleler yanında taraflardan birinin devlet olması durumunda da geçerli olduğunu belirtmiştir (*Plechanow/Polonya*, B. No: 22279/04, 7/7/2009, § 100). Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasına dair usule ilişkin güvenceler kapsamında mahkeme kararlarının ilgili ve yeterli bir gerekçeye sahip olması gerektiğine değinmiştir. AİHM'e göre bu zorunluluk davacının her iddiasına ayrıntılı cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte en azından mülk sahibinin esasa ilişkin temel iddia ve itirazlarının yargılama makamlarınca yapılacak dikkatli ve özenli bir inceleme sonucunda karşılanması gerektiğini vurgulamıştır (*Gereksar ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 34764/05..., 1/2/2011, § 54).

30. *Koua Poirrez/Fransa* (B. No: 40892/98, 30/9/2003) kararına konu olayda, Fildişi Sahilleri vatandaşı olan ve bir Fransız vatandaşı tarafından evlat edinilen başvuru yedi yaşından beri ağır bir bedensel engelden muzdarip olmuştur. Fransız makamları başvurucuya %80 oranında engelli olduğunu belgeleyen bir kart düzenlenmiş ancak Fransız vatandaşı olmadığı ve engelli yetişkin yardımı bakımından karşılıklı bir anlaşma olmadığı gerekçesiyle başvurucunun aile yardımından faydalanmasına izin verilmemiştir (*Koua Poirrez/Fransa*, §§ 9-23). AİHM ilk olarak olayda bir karşılık alınmadan yapılması öngörülen sosyal menfaatin Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi anlamında maddi bir hak olduğunu tespit etmiştir (*Koua Poirrez/Fransa*, § 37). AİHM özellikle Fransa'nın Sözleşme'yi onaylayarak kendi yetki alanı içindeki herkesin -şüphesiz başvurucunun da- Sözleşme'de tanımlanan hak ve özgürlüklerinden faydalanmasını sağlamayı taahhüt ettiğine dikkat çekmiştir. Bu bağlamda başvurucunun söz konusu sosyal yardımı almak için gerekli olan diğer yasal koşulları karşılamadığına dair bir iddianın bulunmaması ve başvurucunun 11/5/1998 tarihli Kanun ile vatandaşlık şartının kaldırılmasından sonra söz konusu sosyal yardımı alabilmiş olmasına vurgu yapılmıştır. Bu nedenle başvurucunun sosyal yardımdan yararlanma hususunda Fransız vatandaşları ya da Fransa ile arasında karşılıklı anlaşma olan bir ülke vatandaşı ile aynı konumda olduğu gözetilerek Fransa'da mukim olan ve malullük aylığı alan bir başvurucuya Ulusal Dayanışma Fonu tarafından ödenecek ek ödeneğin sadece yabancı ülke vatandaşlığı temelinde reddedilmesine ilişkin gerekçeler ikna edici bulunmamıştır. AİHM sonuç olarak böyle bir farklı muamele yapılmasının herhangi bir objektif ve makul gerekçesinin olmadığı kanaatiyle Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesiyle bağlantılı olarak Sözleşme'nin 14. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (*Koua Poirrez/Fransa*, §§ 43-50).

31. *Kjartan Asmundsson/İzlanda* (B. No: 60669/00, 12/10/2004) kararına konu olayda, başvuru bir balıkçı teknesindeyken ağır yaralanmış ve işinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Başvurucunun engeli %100 olarak belirlenmiş ve kazadan önce yaptığı işe devam edememesi nedeniyle Denizciler Emekli Fonundan engelli maaşı almaya hak kazanmıştır. Ancak Fonun mali sıkıntıları nedeniyle 1992 yılında engelliliğin belirlenme yöntemine

değişiklikler getirilmiştir. Buna göre artık belirleyici unsur aynı işi yapamama değil herhangi bir işte çalışmama olmuştur. Başvuranın engeli yeniden değerlendirme sonucunda %25 olarak belirlenmiştir. Bu oranın %35 eşliğinin altında olmasından ötürü Fon, başvurucuya emekli maaşı ödemeyi durdurmuştur. Başvurucu, Emekli Sandığı ve İzlanda devleti aleyhine dava açmıştır ancak Bölge Mahkemesi talebi reddetmiştir. Yargıtay, yasa değişikliklerinden sonra Emekli Sandığı tarafından alınan önlemlerin Fonun mali sıkıntıları nedeniyle haklı olduğuna karar vermiştir (*Kjartan Asmundsson/İzlanda*, §§ 8-17). AİHM, Fonun mali sıkıntılarını çözüme kavuşturma konusundaki meşru endişesinin engelli maaşı alan 689 kişinin büyük çoğunluğu yeni kuralların kabul edilmesinden öncekiyle aynı düzeyde maluliyet tazminatı almaya devam ederken aralarında başvurucunun da bulunduğu 54 kişinin tüm emekli maaşı haklarını kaybetmek zorunda olmasıyla bağdaştırılmasının güç olduğunu ifade etmiştir. AİHM'e göre devletlerin sosyal mevzuat alanındaki takdir payı gözönüne alınsa bile başvurucu haklılığı ortaya konulamayan aşırı ve orantısız bir yüke maruz bırakılmıştır. AİHM, dayandığı meşru kamu yararı amacıyla haklı kılınmayacak olan müdahaleyi aşırı ve orantısız külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (*Kjartan Asmundsson/İzlanda*, §§ 39-45).

32. *Draon/Fransa* ([BD], B. No: 1513/03, 6/10/2005) kararına konu olayda ise başvurucu, tıbbi hatalar nedeniyle doğum öncesi yapılan muayenelerde tespit edilemeyen ağır irsi engellere sahip çocuğun ebeveynidir. Başvurucu, ilgili hastane yetkilisi hakkında dava açmış ancak bu dava görülmekteyken yürürlüğe giren yeni bir kanun sonucunda başvurucuya sadece manevi tazminat ödenmesine ancak çocuğun engelleri nedeniyle gerçekleşen fiili masrafların ödenmemesine hükmedilmiştir (*Draon/Fransa*, §§ 12-35). AİHM, tazminat meşru beklenti kabul etmiş; Fransız Danıştayının bahsettiği ve devletin dayandığı etik hususlar, adil muamele ve sağlık hizmetinin münasip yapılandırılması ile ilgili gerekçelerin bu davada, sonucu başvurucuları uğradıklarını iddia ettikleri zararın önemli kısmını yeterli şekilde tazmin edilmekten yoksun bırakan, böylece onların bireysel ve aşırı bir külfete katlanmalarına neden olan geriye dönük uygulamayı meşru kılmayacağını değerlendirmiştir. AİHM başvurucuların haklarına yapılan bu kadar ciddi bir müdahalenin, bir yanda kamu yararı diğer yanda mülkiyetten barışçıl yararlanma hakkı arasında bulunması gereken adil dengeyi bozduğu sonucuna varmıştır. AİHM bu gerekçeyle tazminat davasının açılmasından sonra yürürlüğe giren kanunun geriye yürür bir etkiyle uygulanmak suretiyle başvurucuya tazminat ödenmemesini ölçüsüz görerek mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (*Draon/Fransa*, §§ 65-86).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

33. Mahkemenin 7/3/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

34. Vasi, başvurucunun engelli olması sebebiyle onun ulaşımını kolaylaştırmak ve istifadesine sunmak amacıyla kanun ile tanınmış bir haktan yararlanmak için Mahkemeden izin talebinde bulduklarını belirtmiştir. Başvurucu adına daha önce de araç alındığı ve onu borçlandırmadan kendisine araç alındığı hâlde vesayet makamınca izin verilmemesinden şikâyet etmiştir. Başvurucu bu gerekçelerle mülkiyet ve maddi ve manevi varlığın korunması hakları ile hukuk devleti ilkesi, seyahat ve sözleşme hürriyetlerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

35. Anayasa'nın "*Mülkiyet hakkı*" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

36. Anayasa'nın "*Devletin temel amaç ve görevleri*" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

37. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

38. Başvuru her ne kadar yerleşme ve seyahat hürriyeti yönünden ihlal iddiasında bulunmuş ise de Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihatları uyarınca bu hürriyet, Anayasa ve Sözleşme ile Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin ortak koruma alanına girmeyip Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi dışında kaldığından bu iddialar yönünden ayrıca değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir (benzer yöndeki kararlar için bkz. *Fevzi Doğaner*, B. No: 2014/6453, 20/12/2017, § 14; *Mehmet Takımsu*, B. No: 2016/63712, 7/11/2013, §§ 78-80).

39. Diğer taraftan başvuru belirlenen şikâyetleri maddi ve manevi varlığın korunması hakkı ile de ilgili görülmemiştir. Dolayısıyla esas itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirdiği anlaşılan şikâyetlerini mülkiyet hakkının ihlali iddiası kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

40. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

41. Somut olayda akıl hastalığı sebebiyle kısıtlanmış bulunan başvurucuya karşılıksız kazandırma çerçevesinde mal varlığına ilişkin bir izin talebi söz konusudur. Buna göre 4760 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendiyle engellilik oranı %90 veya daha fazla olan malul ve engellilere belirli koşullarda beş yılda, bir defaya mahsus olmak üzere araç edinmeleri çerçevesinde ÖTV istisnası imkânı tanınmıştır. Başvurucunun vasisi de 4760 sayılı Kanun hükümleriyle tanınan istisna çerçevesinde kısıtlı

borçlandırmadan onun ihtiyaçlarının karşılanması için aracın satın alınmasına izin verilmesini talep etmiştir. Dolayısıyla karşılıksız kazandırmaya konu araç yönünden kısıtlı olan başvurunun Anayasa'nın 35. maddesi anlamında korunması gereken bir menfaatinin mevcut olduğu kuşkusuzdur.

42. Kısıtlıların ve bu çerçevede engelli bireylerin mal varlığının yönetimi, denetimi ve kontrolü Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri çerçevesinde mülkiyet hakkına ilişkin devletin pozitif yükümlülüklerin bir gereği olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla başvurunun mülkiyet hakkına ilişkin devletin pozitif yükümlülükleri çerçevesinde incelenmesi uygun görülmüştür.

a. Genel İlkeler

43. Mülkiyet hakkının korunmasının devlete birtakım pozitif yükümlülükler yüklediği hususu Anayasa'nın 35. maddesinin lafzında açık bir biçimde düzenlenmemiş ise de bu güvencenin sadece devlete atfedilebilen müdahalelere yönelik sınırlamalar getirdiği, bireyi üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı korumasız bıraktığı düşünülemez. Pozitif yükümlülüklerin ortaya çıkmasının nedeni *gerçek anlamda koruma* sağlanmasıdır. Buna göre anılan maddede bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Gerçek anlamda koruma sağlanması için devletin negatif yükümlülükleri dışında pozitif yükümlülüklerinin de olması gerekir. Dolayısıyla Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu bağlamda söz konusu pozitif yükümlülükler, kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (*Türkiye Emekliler Derneği*, B. No: 2012/1035, 17/7/2014, §§ 34-38; *Eyyüp Boyunukara*, B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41; *Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limitet Şirketi*, B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 43).

44. Mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekmektedir (*Kamil Darbaz ve GMO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

45. Anayasa'nın 5. maddesine göre "...insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak..." devletin temel amaç ve görevlerindedir. Anayasa'nın "Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler" kenar başlıklı 61. maddesinin ikinci fıkrasında da "Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır." denilmek suretiyle malullerin korunması için gerekli tedbirlerin alınmasının devletin yükümlülükleri arasında olduğu belirtilmiştir (AYM, E.2015/105, K.2016/133, 14/7/2016, § 15). Ayrıca Anayasa'nın 10. maddesinin üçüncü fıkrasıyla da "...özürlüler...için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz." hükmü getirilmiştir.

46. Anayasa'nın yukarıda değinilen hükümlerinin gereği olarak engellilerin temel hak ve özgürlüklerden faydalanmasını teşvik ve temin ederek, doğuştan sahip oldukları onura saygıyı güçlendirerek toplumsal hayata diğer bireylerle eşit koşullarda tam ve etkin katılımlarının sağlanması ve engelliliği önleyici tedbirlerin alınması için gerekli düzenlemeler yapılması devletin başlıca görevlerindedir. Bu çerçevede engelli bireylerin mülkiyet haklarının korunması özel bir önem arz etmektedir. Mülkiyet hakkının korunmasının gerekliliklerine uymakla yükümlü olan kamu makamları özellikle engelli bireyler söz konusu olduğunda azami bir özen göstermek durumundadırlar. Buna göre engelli bir bireyin kısıtlanması durumunda ise gerek vasinin gerekse de vasinin iş ve işlemlerini denetleyen vesayet ve denetim makamlarının kısıtlının mülkiyet hakkının korunması kapsamında ivedi olarak ve özenli bir biçimde davranma yükümlülükleri bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesi somut olay bağlamında mülkiyet hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğini, bu özen yükümlülüğüne uyulup uyulmadığını denetlemek suretiyle sonuca varacaktır.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

47. Öncelikle akıl hastalığı yüzünden kısıtlanan başvuruçunun mülkiyet hakkının korunması için gerekli hukuki çerçevenin oluşturulup oluşturulmadığı belirlenmelidir.

48. 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un 3. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duysal yetilerinde çeşitli düzeydeki kayıplarından dolayı topluma, diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda, tam ve etkin katılımını kısıtlayan, tutum ve çevre koşullarından etkilenen birey *engelli birey* olarak tanımlanmış ve bu Kanun'la engellileri, ailelerini, engellilere yönelik hizmet veren kurum ve kuruluşlar ile diğer ilgilileri kapsayacak düzenlemeler yapılmıştır.

49. Bunun yanında engelli bireylere yönelik bazı düzenlemelere diğer kanunlarda da yer verilmiştir. Bu bağlamda 4721 sayılı Kanun'un 405. maddesiyle bireyin akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini göremez olması, korunması ya da bakımı için sürekli yardıma ihtiyaç duyması gibi durumlarda kısıtlanması ve kendisine vasi atanması öngörülmüştür. Aynı Kanun'un 438. ve devamı maddelerinde de vasinin görevleri hüküm altına alınmış, özellikle kısıtlanan bireylerin mal varlığının korunması ile ilgili olarak detaylı düzenlemelere yer verilmiştir. Ayrıca bu Kanun'un 462. maddesine göre vasi tarafından kısıtlı adına yapılacak bazı önemli işlemler için vesayet makamından izin alınması, yine bazı hâllerde ise 463. madde uyarınca vesayet makamının izninden sonra denetim makamından da izin alınması öngörülmüştür.

50. Ayrıca 4721 sayılı Kanun'un 466. maddesinde vesayet organları ve vesayet işleriyle görevlendirilmiş kişilerin bu görevlerini yerine getirirken iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlü oldukları hüküm altına alınmıştır.

51. Dolayısıyla engelli olan başvuruçunun kısıtlının mal varlığının korunmasına yönelik hukuki çerçevenin Anayasa'nın 5. ve 35. ile diğer ilgili maddelerinde yer alan güvenceler ile Anayasa'nın 90. maddesinin beşinci fıkrasına göre kanun hükmünde olan yukarıda değinilen uluslararası sözleşmelere uygun olarak düzenlenmiş olduğu söylenebilir (bkz. §§ 23-25). Ancak mülkiyet hakkının korunması için bu güvencelerin teorik olarak mevcut olması yeterli olmayıp ayrıca etkin bir biçimde uygulanıp uygulanmadığı da değerlendirilmelidir.

52. Somut olayda başvuru kısıtlı adına onu borçlandırmadan bir araç satın alınması yönündeki vasiinin talebi vesayet makamı olan Sulh Hukuk Mahkemesince reddedilmiş, bu karara karşı yapılan itirazı da denetim makamı olan Asliye Hukuk Mahkemesi reddetmiştir. Başvuru adına vasisi vesayet organlarının talebin incelenmesi çerçevesinde gereken özeni göstermediğinden yakınmıştır.

53. Bu bağlamda öncelikle somut olayda vasiinin aracı karşılıksız kazandırma suretiyle, diğer bir deyişle onu borçlandırmadan kısıtlı adına satın almak istediğinin altı çizilmelidir. Buna göre kısıtlının mal varlığından karşılanmak suretiyle taşınır alımı ve satımının söz konusu olmadığı açıktır.

54. Diğer taraftan vesayet makamının talebin reddine ilişkin kararında üç ayrı gerekçe bulunmaktadır. İlk olarak satın alınacak aracın kullanılması sırasında üçüncü kişilere zarar verilmesi durumunda araç sahibi sıfatıyla başvuru kaçınılmaz bir sorumluluğunun doğacağı açıklanmıştır. Ancak üçüncü kişilere verilmesi muhtemel zararlar yönünden Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası'na ilişkin hükümlerin varlığı dikkate alınmalıdır. Kaldı ki Yargıtay içtihadında da değinildiği üzere Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin 74. maddesi gereğince kanuni temsilcilerin aracın kullanımından dolayı ileride doğabilecek hukuki ve cezai sorumlulukları kabul ettiğine dair noterden tanzim ve tasdik edilmiş taahhütname verme zorunluluğunun bulunduğu gözetilmelidir (bkz. §§ 21, 22).

55. İkinci olarak vesayet makamınca böyle bir aracın bedelinin vasi tarafından ödenmesinin ileride mirasa konu olması durumunda paylaşım bakımından mirasçılar arasında hukuki sorun doğurabileceği ifade edilmiştir. Başvurucunun vefatı hâlinde mirasçıları arasında yaşanabilecek sorunların başvuru ilgilendirmede açık olduğuna göre bu gerekçenin talep ile bir ilgisi görülmemiştir.

56. Bunun yanında aracın ÖTV indirimine ilişkin tebliğde yer alan kullanılma koşullarına değinilmiş ve bu koşullara uyulmadığı veya muvazaa gibi hâllerde engelinin sorumlu olabileceği ifade edilmiştir. Ancak aracın başvuru istifadesine sunulacağı belirtilmiş olup bir muvazaanın da söz konusu olabileceğine dair herhangi bir bilgi veya belge bulunmamaktadır. Kaldı ki başvuru kısıtlanmış olması nedeniyle bunlardan sorumlu tutulamayacağı da açıktır.

57. Son olarak Mahkemece ikinci el uygun bir aracın vasi tarafından kendi adına satın alınarak kullanılabileceği ifade edilmiştir. Hâlbuki kanun koyucu, engelliler bakımından aracın ilk iktisabı yönünden ÖTV istisnası öngörmüş; böylelikle engellilerin daha güvenli ve konforlu araçlarla ulaşımını teşvik etmiştir. Üstelik başvuru vasisinin daha önce aynı imkândan yararlanarak bir araç satın aldığı ve vesayet organlarının kararlarında değinilen herhangi bir sorunla da karşılaşmadığı görülmektedir.

58. Başvuru konusu olayda başvuru vasisi tarafından bütün masrafları kendisi tarafından karşılanmak üzere ve kısıtlı adına bu araç satın alınacaktır. Bunun başvuru yönünden önemli bir ekonomik değer ifade ettiği açıktır. Üstelik satışa konu aracın engelli olan başvuru istifadesine sunulması öngörülmektedir. Kanun koyucunun da ÖTV istisnası sağlamak suretiyle teşvik ettiği satın alma sonucunda engelli olan başvuru güvenli ve konforlu bir şekilde ulaşımının sağlanması amaçlanmaktadır. Engellilerin ulaşımı ise onların toplum ile bütünleşmesi yönünden büyük bir önem taşımakta olup bu gibi teşvik ve yardımlar uluslararası sözleşme ve belgelerde yer alan taahhütlerle de uyumludur (bkz. §§ 23-25).

59. Bu durumda engelli olan başvuru kısıtlının ulaşımında kullanılmak üzere karşılıksız kazandırma suretiyle araç satın alınmasına izin verilmediği olayda, vesayet organlarının kararlarının konu ile ilgili ve yeterli bir gerekçe içermediği ve özellikle engellilerin mülkiyet haklarının korunmasına yönelik olarak makul bir biçimde yeterli özenin gösterilmediği değerlendirilmiştir. Bu sebeple somut olay bağlamında, mülkiyet hakkının korunmasının gereklilikleri çerçevesinde devletin pozitif yükümlülüklerinin tam ve etkin bir biçimde yerine getirilmediği sonucuna varılmıştır.

60. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

61. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesi'nin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

62. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında, ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağına belirlenmesi hususunda genel ilkeler belirlenmiştir.

63. *Mehmet Doğan* kararında özetle uygun giderim yolunun belirlenebilmesi açısından öncelikle ihlalin kaynağının belirlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Buna göre ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca kural olarak ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmedilir (*Mehmet Doğan*, §§ 57, 58).

64. *Mehmet Doğan* kararında Anayasa Mahkemesi, yeniden yargılama yapmakla görevli derece mahkemelerinin yükümlülüklerine ve ihlalin sonuçlarını gidermek amacıyla derece mahkemelerinde yapılması gerekenlere ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Buna göre Anayasa Mahkemesinin tespit edilen ihlalin giderilmesi amacıyla yeniden yargılama yapılmasına hükmettiği hâllerde ilgili usul kanunlarında düzenlenen yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak yargılamanın yenilenmesi sebebinin varlığının kabulü ve önceki kararın kaldırılması hususunda derece mahkemesinin herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Zira ihlal kararı verilen hâllerde yargılamanın yenilenmesinin gerekliliği

hususundaki takdir derece mahkemelerine değil ihlalin varlığını tespit eden Anayasa Mahkemesine bırakılmıştır. Derece mahkemesi Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirttiği doğrultuda ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yapmakla yükümlüdür (*Mehmet Doğan*, § 59).

65. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

66. Somut olayda, başvurucu adına vasisinin araç satın alınmasına izin verilmesi yönündeki talebin vesayet organlarınca reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Dolayısıyla ihlalin yargı kararlarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

67. Bu durumda mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Buna göre yapılacak yeniden yargılama ise 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda derece mahkemelerince yapılması gereken iş, öncelikle ihlale konu kararın ortadan kaldırılarak ihlal sonucuna uygun bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere vesayet makamı olan İzmir 12. Sulh Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

68. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 226,90 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.701,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının **İHLAL EDİLDİĞİNE**,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 12. Sulh Hukuk Mahkemesine (E.2015/1607, K.2015/1501) **GÖNDERİLMESİNE**,

D. Başvurucunun tazminat talebinin **REDDİNE**,

E. 226,90 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.701,90 TL yargılama giderinin **BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE**,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal **FAİZ UYGULANMASINA**,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/3/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU